

Η εξέταση ανηλίκων μαρτύρων στο Σπίτι του Παιδιού Θεσσαλονίκης με βάση την εμπειρία των επαγγελματιών που το στελεχώνουν

Ευανθία Μανώλα, Ψυχολόγος

Χρυσούλα Λειβαδιώτου, Ψυχολόγος

Φώτης Τέγος, Κοινωνικός Λειτουργός / Επιμελητής Ανηλίκων

Εργαζόμενοι στο Αυτοτελές Γραφείο Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων

«Σπίτι του Παιδιού» Θεσσαλονίκης

Εισαγωγικό σημείωμα του Επίκουρου Καθηγητή Κ. Πανάγου

Τα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων «Σπίτια του Παιδιού» αποτελούν δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες υπάγονται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Μέχρι σήμερα, έχουν θεσμοθετηθεί πέντε τέτοιες υπηρεσίες στον ελληνικό χώρο (στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, τον Πειραιά, την Πάτρα και το Ηράκλειο Κρήτης). Εντούτοις, σε πλήρη λειτουργία έχουν τεθεί μόνο τα Σπίτια του Παιδιού της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Βασικός στόχος των Σπιτιών του Παιδιού είναι η λήψη κατάθεσης από ανήλικους μάρτυρες που (φέρονται να) έχουν υποστεί συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της φιλικής

προς το παιδί δικαιοσύνης (child-friendly justice). Οι Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη (2010) υποδεικνύουν την προσαρμογή των νομικών διαδικασιών στις ιδιαιτερότητες της παιδικής ηλικίας με απώτερο στόχο την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης και με πλήρη σεβασμό στις δικονομικές εγγυήσεις που ισχύουν για τον κατηγορούμενο.

Με τον όρο «δευτερογενής θυματοποίηση» νοείται γενικότερα η ψυχική βλάβη που υφίστανται τα θύματα λόγω της συμμετοχής τους στην ποινική διαδικασία. «Υπαίτιοι» της συγκεκριμένης μορφής θυματοποίησης λογίζονται, λοιπόν, οι επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης (αστυνομικοί, δικαστικοί λειτουργοί, δικηγόροι κ.λπ.), καθώς και οι φορείς του άτυπου κοινωνικού ελέγχου (π.χ. ο κοινωνικός περίγυρος του θύματος και τα ΜΜΕ). Το φαινόμενο αυτό συνδέεται, κατά κανόνα, με ευρύτερες παθογένειες του συστήματος απονομής της ποινικής δικαιοσύνης, όπως λ.χ. η πολύχρονη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών, η υποστελέχωση των αρμόδιων κοινωνικών και άλλων υπηρεσιών, ο πλημμελής συντονισμός των ενεργειών των εμπλεκόμενων φορέων, η ανεπαρκής και μη εξειδικευμένη κατάρτιση των επαγγελματιών στην παιδοκεντρική προσέγγιση κ.ά. Εκτιμάται βάσιμα ότι ο κίνδυνος της δευτερογενούς θυματοποίησης αποτρέπει έναν σημαντικό αριθμό θυμάτων από το να καταγγείλουν την αξιόποινη πράξη. Με άλλα λόγια, τα θύματα επιλέγουν να απεμπολήσουν κατοχυρωμένα δικαιώματά τους, προκειμένου να αποφύγουν τις επιπτώσεις μιας ποινικής διαδικασίας που δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τις ανάγκες τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η δευτερογενής θυματοποίηση θίγει εν τέλει τα θεμέλια του κράτους δικαίου.

Τα Σπίτια του Παιδιού στεγάζονται εκτός της ποινικής χωροταξίας (δικαστηριακών συγκροτημάτων και αστυνομικών διευθύνσεων), σε χώρους κατάλληλα διαμορφωμένους σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της παιδικής ηλικίας. Επί παραδείγματι, τα Σπίτια του Παιδιού Αθηνών και Πειραιά συστεγάζονται σε κτήριο που βρίσκεται στο Παλαιό Φάληρο, η δε οργάνωση των χώρων διαφοροποιείται έντονα από τα κοινά ανακριτικά γραφεία. Οι συγκεκριμένες Υπηρεσίες διαθέτουν την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή ώστε να καθίσταται δυνατή η βιντεοσκόπηση των καταθέσεων. Με τον τρόπο αυτό, εκτιμάται ότι εξασφαλίζεται υψηλής ποιότητας αποδεικτικό υλικό, δεδομένου ότι στις συγκεκριμένες Υπηρεσίες διαμορφώνονται οι κατάλληλες συνθήκες ώστε το παιδί να αισθανθεί ασφάλεια και να αφηγηθεί, με τη μέγιστη δυνατή πληρότητα, τα πραγματικά περιστατικά της υπό διερεύνηση υπόθεσης. Το βιντεοσκοπημένο υλικό υποκαθιστά τη φυσική παρουσία του ανήλικου μάρτυρα στα επόμενα στάδια, αφού αυτός/ή δεν παρίσταται, κατά κανόνα, στην ακροαματική διαδικασία που ακολουθεί, προκειμένου να καταθέσει εκ νέου τα ίδια πραγματικά περιστατικά.

Ο τρόπος εξέτασης των μαρτύρων ορίζεται στο άρ. 227 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (στο

εξής: ΚΠΔ). Εκεί προβλέπεται ότι στην εξέταση συμμετέχει ως πραγματογνώμονας ένας επιστήμων ψυχικής υγείας, ο οποίος υπηρετεί στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων. Μόνο όπου αυτά δεν λειτουργούν αξιοποιείται τέτοιος επιστήμων που υπηρετεί στην αρμόδια Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση ή προέρχεται από τον (γενικό) πίνακα των πραγματογνώμων. Η εξέταση διενεργείται στα Σπίτια του Παιδιού και, μόνο ελλείψει αυτών, σε χώρους που διαμορφώνονται ειδικά για τον σκοπό αυτό. Ο ως άνω επιστήμων προετοιμάζει το παιδί για την εξέταση, ώστε αυτό να εξοικειωθεί με τη δομή και τις στοχεύσεις της ποινικής διαδικασίας, με τρόπο κατάλληλα προσαρμοσμένο στο αναπτυξιακό στάδιο και στις λοιπές ιδιαιτερότητές του. Επιπλέον, ο εν λόγω επιστήμων αποφαινεται για την αντιληπτική ικανότητα και την ψυχική κατάσταση του παιδιού, συντάσσοντας έκθεση που επισυνάπτεται στη δικογραφία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι αρμόδιοι δικαστικοί λειτουργοί αποκτούν πληρέστερη εικόνα για την ικανότητα του συγκεκριμένου παιδιού να συμμετάσχει στην ποινική διαδικασία ως μάρτυρας.

Σε ό,τι αφορά την κύρια φάση της κατάθεσης, κατά την οποία ο ανήλικος αφηγείται τα πραγματικά περιστατικά, στο άρ. 227 παρ. 2 εδ. γ' ΚΠΔ ορίζεται ότι *«η εξέταση του ανήλικου διενεργείται από τους προανακριτικούς υπαλλήλους και τους δικαστικούς λειτουργούς διά του παρισταμένου παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχιάτρου»*. Ο επιστήμων ψυχικής υγείας, λοιπόν, είναι αυτός που αλληλεπιδρά με το παιδί, απευθύνοντας τα ερωτήματα σχετικά με την υπό διερεύνηση υπόθεση, έχοντας προηγουμένως συνεργαστεί για τη διαμόρφωση της «ατζέντας» της εξέτασης με τον αρμόδιο προανακριτικό υπάλληλο ή ανακριτή. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το προσωπικό των Σπιτιών του Παιδιού λειτουργεί ως «διαμεσολαβητής» ανάμεσα στο παιδί και τους αρμόδιους επαγγελματίες της ποινικής δικαιοσύνης. Ο επιστήμων ψυχικής υγείας προσαρμόζει την πορεία της εξέτασης και τη διατύπωση των ερωτημάτων στις ιδιαιτερότητες του παιδιού που έχει ενώπιόν του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, καθίσταται πολύτιμος αρωγός των επαγγελματιών της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και ένα πρόσωπο αναφοράς για τον ανήλικο και την οικογένειά του. Κατά την εφαρμογή του άρ. 227 ΚΠΔ διαμορφώνεται επί της ουσίας μια οιονεί διεπιστημονική ομάδα, η οποία στοχεύει στην αναζήτηση της αλήθειας με έναν φιλικό προς το παιδί τρόπο.

Η σύσταση των πέντε Σπιτιών του Παιδιού προβλέφθηκε για πρώτη φορά στον ν. 4478/2017, με τον οποίο ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Οδηγία 2012/29/ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία των θυμάτων. Ωστόσο, τα εν λόγω Γραφεία δεν τέθηκαν άμεσα σε πλήρη λειτουργία. Σε μεταγενέστερο χρόνο εκδόθηκε η Υ.Α. 7320/2019 με αντικείμενο τη ρύθμιση ειδικών θεμάτων λειτουργίας τους. Η εν λόγω Απόφαση περιλαμβάνει, ως παράρτημα, το πρώτο πρωτόκολλο εξέτασης του ανήλικου θύματος στον ελλαδικό χώρο. Το πρωτόκολλο αυτό αφορά κατ' εξοχήν τους επαγγελματίες που στελεχώνουν τα Σπίτια του Παιδιού, πλην όμως λειτουργεί παράλληλα και ως εκπαιδευτικό εργαλείο για όλους τους εμπλεκόμενους επαγγελματίες στις σχετικές υποθέσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διαμορφώνεται

ένα κοινό λεξιλόγιο για όσους εμπλέκονται, με οποιαδήποτε ιδιότητα, στη λήψη της κατάθεσης του παιδιού, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την επίτευξη συντονισμένης συνεργασίας με κοινό στόχο την ενσάρκωση της φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης και των αρχών της δίκαιης δίκης.

Η δημιουργία των Σπιτιών του Παιδιού στην Ελλάδα βασίζεται σε ένα αναγνωρισμένο διεθνές μοντέλο. Πιο συγκεκριμένα, το σκανδιναβικό μοντέλο Barnahus επιτάσσει την εξέταση των θυμάτων, ιδίως σε υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης, εκτός των κοινών ανακριτικών αρχών και των δικαστικών αιθουσών. Όλες οι ενέργειες που απαιτούνται για την ποινική διερεύνηση μιας υπόθεσης (η κατάθεση του παιδιού, η ιατροδικαστική εξέταση κ.λπ.) θα πρέπει να διεξάγονται συντονισμένα, από κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό, «κάτω από μία στέγη» (under one roof), ήτοι το Σπίτι του Παιδιού. Το εν λόγω μοντέλο επιτάσσει επίσης την ολιστική ψυχοκοινωνική υποστήριξη του θύματος, ώστε να αντιμετωπίσει το ψυχικό τραύμα που έχει προκληθεί από την πρωτογενή θυματοποίηση, ανεξάρτητα από την πορεία της υπόθεσης στο ποινικό σύστημα (<https://barnahus.eu/>). Στον ελλαδικό χώρο, ωστόσο, οι υπηρεσίες των Σπιτιών του Παιδιού περιορίζονται στη λήψη της δικανικής συνέντευξης και στη διασύνδεση του παιδιού και της οικογένειάς του με τους δημόσιους φορείς ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, στη βάση εμπεριστατωμένης ατομικής του αξιολόγησης.

Το άρ. 227 ΚΠΔ ενεργοποιείται στη διερεύνηση υποθέσεων εγκλημάτων κατά της γενετήσιας και της προσωπικής ελευθερίας (πράξεις σεξουαλικής κακοποίησης, εμπορία ανθρώπων και αρπαγή ανηλίκων). Στο πεδίο εφαρμογής του ίδιου άρθρου υπάγεται επίσης η σωματική βλάβη αδύναμων προσώπων (άρ. 312 ΠΚ). Με τον Ν. 5090/2024, το πεδίο εφαρμογής του άρθρου επεκτάθηκε και στις υποθέσεις των άρ. 6, 7 και 9 του Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Έτσι, στα Σπίτια του Παιδιού παραπέμπονται πλέον και υποθέσεις ενδοοικογενειακής σωματικής βλάβης, ενδοοικογενειακής παράνομης βίας και απειλής, καθώς και ενδοοικογενειακής προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Πρόκειται για μια θετική νομοθετική εξέλιξη, δεδομένου ότι η φιλική προς το παιδί ποινική διαδικασία θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλες τις υποθέσεις στις οποίες εμπλέκονται ανήλικα θύματα.

Εντούτοις, η επέκταση του πεδίου εφαρμογής του άρ. 227 ΚΠΔ προϋποθέτει τη στελέχωση των Υπηρεσιών με επαρκές επιστημονικό προσωπικό, ώστε οι αρμόδιοι επαγγελματίες να ανταποκρίνονται άμεσα και με πληρότητα στα σχετικά περιστατικά, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης και την ορθή απονομή δικαιοσύνης. Επιπλέον, κατ' αυτόν τον τρόπο περιορίζεται το ενδεχόμενο της επαγγελματικής εξουθένωσης (burnout), πράγμα κρίσιμο για την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία του ποινικού συστήματος εν γένει. Σύμφωνα με την επιστημονική επιτροπή που διαμόρφωσε την Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων (2025-2030),

είναι επιβεβλημένη η ίδρυση τέτοιων Υπηρεσιών στις έδρες όλων των Εφετείων και η στελέχωσή τους με επαρκές επιστημονικό προσωπικό. Η ίδια επιτροπή έχει επίσης προτείνει τη διαμόρφωση ενός μητρώου ειδικά εκπαιδευμένων πραγματογνωμόνων, για τις περιοχές όπου προς το παρόν δεν έχουν τεθεί σε λειτουργία τα Σπίτια του Παιδιού. Στην παρούσα φάση, η λειτουργία αυτών των Υπηρεσιών μόνο σε επιλεγμένα αστικά κέντρα διαμορφώνει μια δικαιοσύνη «πολλαπλών ταχυτήτων», γεγονός που παραβιάζει την αρχή της μη διάκρισης των παιδιών, όπως κατοχυρώνεται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρ. 2).

Στο συγκεκριμένο τεύχος της έκδοσης *The Art of Crime*, οι υπηρετούντες στο Αυτοτελές Γραφείο Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων Θεσσαλονίκης, οι ψυχολόγοι **Ευανθία Μανώλα** και **Χρυσούλα Λειβαδιώτου** και ο κοινωνικός λειτουργός-επιμελητής ανηλίκων **Φώτης Τέγος**, παρουσιάζουν τα στάδια της εξέτασης ενός παιδιού στην Υπηρεσία τους. Μέσα από την αφήγησή τους, οι αναγνώστες ενημερώνονται για τη νέα δικονομική πραγματικότητα που διαμορφώνεται σταδιακά στο πεδίο της εξέτασης ανήλικων μαρτύρων στη χώρα μας. Σε ένα γενικότερο επίπεδο, είναι ιδιαίτερα κρίσιμο να λαμβάνεται πάντα υπόψη η βιωματική εμπειρία των αποκαλούμενων «επαγγελματιών του πεδίου» κατά τον σχεδιασμό και την αξιολόγηση της αντεγκληματικής πολιτικής. Οι εμπειρικές διαπιστώσεις των εν λόγω επαγγελματιών υποδεικνύουν κατευθύνσεις για μελλοντικές νομοθετικές τροποποιήσεις, ιδίως σε περιπτώσεις διατάξεων που θέτουν νέα δεδομένα για την απονομή της δικαιοσύνης, συμβάλλοντας εν τέλει στην αποκαλούμενη «καλή νομοθέτηση».

Η ιστορία του Σπιτιού του Παιδιού Θεσσαλονίκης

Η στελέχωση του Αυτοτελούς Γραφείου Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2019 με έναν κοινωνικό λειτουργό-επιμελητή ανηλίκων και δύο ψυχολόγους. Όλοι ήμασταν ήδη επαγγελματίες του δημόσιου τομέα και διαθέταμε σχετική εμπειρία στον τομέα της παιδικής προστασίας. Η επιλογή μας πραγματοποιήθηκε από την αρμόδια επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ακολουθώντας τη διαδικασία της «κινητικότητας». Προτού αναλάβουμε τα καθήκοντά μας, παρακολουθήσαμε εξειδικευμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σχετικά με τη δικανική συνέντευξη ανηλίκων στην Αλαμπάμα των ΗΠΑ, ενώ συμμετείχαμε επίσης, ως εκπαιδευόμενοι, σε ειδικό πρόγραμμα του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ) αναφορικά με τη θέση του ανήλικου θύματος στην ποινική δικαιοσύνη.

Κορωνίδα για τη λειτουργία του Σπιτιού του Παιδιού Θεσσαλονίκης αποτελεί το άρ. 227 ΚΠΔ. Συμπληρωματικής σημασίας για τη λειτουργία της Υπηρεσίας μας είναι επίσης το άρ. 352Α ΠΚ («Ψυχοδιαγνωστική εξέταση και θεραπεία του δράστη και του θύματος εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής»). Σημα-

ντικό είναι να αναφερθεί ότι, κατά την άσκηση των καθηκόντων μας, οι εργαζόμενοι στο Αυτοτελές Γραφείο λαμβάνουμε επίσης υπόψη τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Ν. 2101/1992) και τις Κατευθυντήριες Γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη (2010).

Η νομοθεσία έθεσε τις προδιαγραφές λειτουργίας των Σπιτιών του Παιδιού, ωστόσο για αρκετά χρόνια δεν υπήρχαν οι αντίστοιχες κτηριακές υποδομές ώστε οι σχετικές νομικές διατάξεις να εφαρμοστούν πλήρως. Το Γραφείο μας στεγάστηκε αρχικά στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων (ΥΕΑ) Θεσσαλονίκης, στην οποία και ανήκε τότε οργανικά. Με τον ν. 4640/2019, το Σπίτι του Παιδιού «μετακινήθηκε» διοικητικά από την ΥΕΑ και κατέστη αυτοτελής διοικητική υπηρεσία, η οποία φιλοξενήθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα στο Δικαστικό Μέγαρο Θεσσαλονίκης (σε έναν μικρό χώρο, διαστάσεων 2×4 μ., για τρεις υπαλλήλους και τους πολίτες). Η συγκεκριμένη συνθήκη δεν ήταν κατάλληλη για τη διενέργεια των καταθέσεων με βάση τις αρχές της φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης, καθώς ο ανήλικος υποχρεωνόταν να μεταβεί σε δικαστηριακό περιβάλλον. Ελλείπει της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής, δεν ήταν επίσης δυνατή η βιντεοσκόπηση των δικανικών συνεντεύξεων.

Κατά την πρώτη φάση της λειτουργίας μας, λοιπόν, συνεργαστήκαμε με την Εισαγγελία Ανηλίκων, επιτελώντας κυρίως έναν συμβουλευτικό ρόλο στον χειρισμό υποθέσεων ανηλίκων που φιλοξενούνταν σε κλειστές δομές, ιδίως ως προς τις προοπτικές ένταξής τους σε προγράμματα αναδοχής και υιοθεσίας ή επιστροφής στις οικογένειές τους. Κατόπιν, συστηθήκαμε στους ανακριτές, και οι ψυχολόγοι της Υπηρεσίας αρχίσαμε να αποτελούμε τον σταθερό «πραγματογνώμονα» σε υποθέσεις του άρ. 227 ΚΠΔ ή του 352Α ΠΚ, αλλά και σε υποθέσεις ανηλίκων (φερόμενων ως) δραστών, με βάση το άρ. 12 παρ. 2 εδ. δ' του Ν. 4689/2020 για τα δικονομικά δικαιώματα ανηλίκων υπόπτων και κατηγορουμένων. Εξαιτίας της «γεινιάσης» της Υπηρεσίας μας με τους εισαγγελείς και τους ειδικούς ανακριτές ανηλίκων, κατά βάση γίναμε οι επαγγελματίες που συγκέντρωναν πληροφορίες σχετικά με το κοινωνικό ιστορικό των ανηλίκων. Επίσης, αξιολογούσαμε την ψυχική και αντιληπτική ικανότητα των ανηλίκων και συνοδεύαμε τα παιδιά κατά την κατάθεση.

Ωστόσο, στα αστυνομικά τμήματα, οι συνθήκες ήταν ακατάλληλες για τη λήψη κατάθεσης από ένα παιδί, ιδίως λόγω της παρουσίας άλλων υπαλλήλων κατά την εξέλιξη της διαδικασίας, της φασαρίας και της συνεχούς εισόδου και εξόδου πολιτών, κ.λπ. Επίσης, οι ερωτήσεις προς τα παιδιά απευθύνονταν, στην πράξη, από τους ανακριτές ή τους προανακριτικούς υπαλλήλους και όχι από τους ψυχολόγους του Σπιτιού του Παιδιού, όπως προβλέπεται στο άρ. 227 ΚΠΔ, σύμφωνα με το οποίο η εξέταση του ανηλίκου διενεργείται από τους αρμόδιους προανακριτικούς υπαλλήλους ή ανακριτές διά του παρισταμένου παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχιάτρου.

Παράλληλα με τα καθήκοντά μας, καθ' όλη εκείνη την περίοδο προσπαθούσαμε να ολοκληρωθεί η μεταφορά του Γραφείου σε έναν ειδικό χώρο, εκτός του ποινικού συστήματος. Ένας τέτοιος χώρος είχε εξ αρχής παραχωρηθεί από τον ΕΦΚΑ στην Υπηρεσία μας, ωστόσο οι διαδικασίες ανακαίνισης και επίπλωσης καθυστέρουσαν για λόγους διοικητικής φύσεως. Τελικά, ο χώρος ανακαινίστηκε και εξοπλίστηκε σε συνεργασία με το Σωματείο ΕΛΙΖΑ. Έτσι, τον Δεκέμβριο του 2024, το Γραφείο μεταφέρθηκε σε αυτοτελές κτήριο (επί της οδού Κατούνη 28) και ξεκινήσαμε να διενεργούμε τη δικανική εξέταση των ανηλίκων σύμφωνα με τον τρόπο που ορίζεται στη νομοθεσία.

Η χωρική οργάνωση του Σπιτιού του Παιδιού Θεσσαλονίκης

Ακολουθώντας τις διεθνείς προδιαγραφές, το Αυτοτελές Γραφείο Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων Θεσσαλονίκης περιλαμβάνει διακριτό χώρο υποδοχής, όπου διενεργούνται η αξιολόγηση της αντιληπτικής ικανότητας και της ψυχικής κατάστασης του παιδιού, καθώς και η προετοιμασία του για την κατάθεση. Η αφήγηση των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης πραγματοποιείται σε ξεχωριστό δωμάτιο, στο οποίο προβλέπεται να παρίσταται μόνο η ψυχολόγος με το παιδί. Στο δωμάτιο αυτό έχουν τοποθετηθεί δύο κάμερες, ώστε να καταγράφεται και η ψυχολόγος αλλά και ολόκληρος ο χώρος σε περίπτωση που το παιδί σηκωθεί. Η κατάθεση μεταδίδεται σε πραγματικό χρόνο σε διπλανή αίθουσα, όπου βρίσκονται οι προανακριτικοί υπάλληλοι ή οι ανακριτές. Έτσι, το παιδί έρχεται σε προσωπική επαφή μόνο με το προσωπικό του Σπιτιού του Παιδιού.

Η παραπομπή μιας υπόθεσης στο Σπίτι του Παιδιού και η ατομική αξιολόγηση των αναγκών του μάρτυρα από τον κοινωνικό λειτουργό της Υπηρεσίας μας

Η διαδικασία με την οποία παραπέμπεται μια υπόθεση στο Σπίτι του Παιδιού έχει, εν ολίγοις, ως εξής: αφού υποβληθεί μια καταγγελία σχετικά με υπόθεση βίας εναντίον ανηλίκου (π.χ. μέσω τηλεφωνικής γραμμής για την παιδική προστασία, από εκπαιδευτικό ή μέλος κοινωνικής υπηρεσίας), οι προανακριτικές αρχές επικοινωνούν με το Γραφείο μας για τον προγραμματισμό της δικανικής συνέντευξης, κατόπιν αιτήματος του Εισαγγελέα Ποινικής Δίωξης. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνουμε αρχική πληροφόρηση σχετικά με το παιδί (ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, στοιχεία επικοινωνίας κ.λπ.).

Στη συνέχεια, ο κοινωνικός λειτουργός του Γραφείου επικοινωνεί με τους φροντιστές του παιδιού αλλά και με κοινωνικές υπηρεσίες ή άλλες υπηρεσίες υγείας που τυχόν εμπλέκονται στην υπόθεση, προκειμένου να ληφθεί το κοινωνικό ιστορικό και για πληροφόρηση σε σχέση με ιδιαιτερότητες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη διεξαγωγή της δικανικής συνέντευξης (ζητήματα λόγου, αναπηρίας, ψυχικής υγείας κ.ά.). Η συμπλήρωση του κοινωνικού ιστορικού προηγείται χρονικά της δικανικής εξέτασης του ανηλίκου. Παράλληλα, πραγματοποιείται συζήτηση του κοινωνικού λειτουργού με τον φροντιστή που συνοδεύει το παιδί, ώστε να απαντηθούν πιθανά ερωτήματα σχετικά με τη διαδικασία ή να διατυπωθούν προτάσεις αντιμετώπισης σε περίπτωση κρίσης. Στην περίπτωση που θεωρούμε ότι χρειάζεται να ληφθούν ειδικά μέτρα για την ασφάλεια του παιδιού, π.χ. εφόσον διαπιστώνεται απειλή ή κίνδυνος αντεκδίκησης από την πλευρά του κατηγορουμένου, ενημερώνουμε τις αρμόδιες αρχές (άρ. 6 της Υ.Α. 7320/2019 σε συνδυασμό με το άρ. 68 του Ν. 4478/2017).

Η ανωτέρω διαδικασία συνεισφέρει καθοριστικά στη δικανική συνέντευξη που ακολουθεί. Η εμπειρία μας έχει δείξει ότι οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται σε αυτό το στάδιο είναι ιδιαίτερες κρίσιμες για τη διεξαγωγή της κατάθεσης. Εάν η κατάθεση διενεργούνταν *tabula rasa*, το πιθανότερο είναι ότι θα προέκυπταν προβλήματα επικοινωνίας με το παιδί και καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της διαδικασίας. Στην περίπτωση της αυτόφωρης διαδικασίας, το παιδί είναι κρίσιμο να εξετάζεται πρώτα στο Σπίτι του Παιδιού, ώστε να ενημερώνουμε εν συνεχεία τις ιατροδικαστικές αρχές για επικεντρωμένη εξέταση. Αν το παιδί εξεταστεί πρώτα ιατροδικαστικά, είναι δεδομένο ότι θα αφηγηθεί τα γεγονότα μία φορά στον ιατροδικαστή και, στη συνέχεια, στο Σπίτι του Παιδιού, με αποτέλεσμα την πρόσθετη ψυχική επιβάρυνση του ανηλίκου, καθώς θα χρειαστεί να επαναλάβει ενώπιόν μας τα ίδια πραγματικά περιστατικά.

Η προετοιμασία και η αξιολόγηση της αντιληπτικής ικανότητας του παιδιού από τις ψυχολόγους της Υπηρεσίας μας

Η αξιολόγηση της αντιληπτικής ικανότητας και της ψυχικής κατάστασης των ανηλίκων διενεργείται από τις ψυχολόγους που στελεχώνουν το Σπίτι του Παιδιού Θεσσαλονίκης. Η διαδικασία αυτή αποτελεί μέρος της προετοιμασίας του ανηλίκου για τη δικανική συνέντευξη και διεξάγεται στον χώρο υποδοχής της Υπηρεσίας, χωρίς να βιντεοσκοπείται. Στη διαδικασία της αξιολόγησης παρίσταται μόνο η (μία) ψυχολόγος. Προκειμένου να συμμετάσχουμε στην εξέταση, απαιτείται να έχει προηγηθεί ο διορισμός μας ως πραγματογνώμων και η ορκωμοσία μας. Εάν χρειαστεί να αντικατασταθούμε από την άλλη συνάδελφο που υπηρετεί στην Υπηρεσία για λόγους έκτακτης ανάγκης, απαιτείται εκ νέου ο διορισμός και η ορκωμοσία, γεγονός που προκαλεί χρονοτριβή στη διευθέτηση υποθέσεων. Γενικότερα, η «οντότητα» των Σπιτιών του Παιδιού δεν είναι ξεκάθαρη στο κείμενο του ΚΠΔ. Δημιουργείται η εντύπωση ότι διαμεσολαβούμε στη διαδικασία εξέτασης ενός παιδιού ως πραγματογνώμονες και όχι ως δημόσιοι υπάλληλοι που στελεχώνουν μια υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Ο χώρος υποδοχής του παιδιού

Τα δεδομένα που καταγράφονται στις εκθέσεις μας σχετικά με την αξιολόγηση της αντιληπτικής ικανότητας και της ψυχικής κατάστασης του παιδιού προκύπτουν με βάση τα εργαλεία της κλινικής συνέντευξης και της παρατήρησης. Πιο αναλυτικά, οι δικανικές συνεντεύκτριες παρουσιάζουμε τον εαυτό μας και τον χώρο στο παιδί, επιδιώκοντας να εγκαθιδρύσουμε ένα υποστηρικτικό κλίμα, με έμφαση στη διατήρηση της βλεμματικής και συναισθηματικής επαφής. Από την πρώτη στιγμή, καθίσταται σαφής η διάθεση της ψυχολόγου να γνωρίσει καλύτερα το παιδί μέσα από την ελεύθερη αφήγηση αγαπημένων του θεμάτων, τα οποία δεν σχετίζονται με τον λόγο της παρουσίας του στην Υπηρεσία (τη διερεύνηση μιας αξιόποινης πράξης). Το παιδί αξιολογείται ως ικανό να καταθέσει, εφόσον απαντά στις ερωτήσεις της ψυχολόγου, συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία, έχει λόγο, είναι προσανατολισμένο στον χώρο, στον τόπο και στα πρόσωπα και δεν παρουσιάζει συγχυτικά φαινόμενα. Μέσα από την ανωτέρω προσέγγιση, το παιδί «εκπαιδεύεται» στην αφήγηση, πράγμα σημαντικό για το επόμενο στάδιο της διαδικασίας, κατά το οποίο το παιδί καλείται να παρουσιάσει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης.

Η λήψη και η βιντεοσκόπηση της κατάθεσης σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης

Κατόπιν της προετοιμασίας του παιδιού για την εξέταση, η ίδια μαζί με το παιδί μεταφέρονται σε διπλανό δωμάτιο, όπου λαμβάνει χώρα η συζήτηση σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, αξιοποιώντας και πάλι το επιστημονικό πρωτόκολλο. Η κατάθεση μεταδίδεται ζωντανά στο διπλανό δωμάτιο, όπου βρίσκονται ο προανακριτικός υπάλληλος ή ο ανακριτής. Τα ερωτήματά τους μεταφέρονται από την ψυχολόγο στο παιδί με τρόπο κατάλληλα προσαρμοσμένο στην αντιληπτική του ικανότητα και στην ψυχική του κατάσταση. Οι συνήγοροι των διαδίκων παραδίδουν τυχόν ερωτήσεις τους στους προανακριτικούς υπαλλήλους, ώστε στη συνέχεια η ψυχολόγος να τις συμπεριλάβει στη δικανική εξέταση. Το βιντεοσκοπημένο υλικό παραδίδεται στις προανακριτικές ή ανακριτικές αρχές σε ψηφιακό αποθηκευτικό μέσο (USB).

Ο χώρος διεξαγωγής της δικανικής συνέντευξης

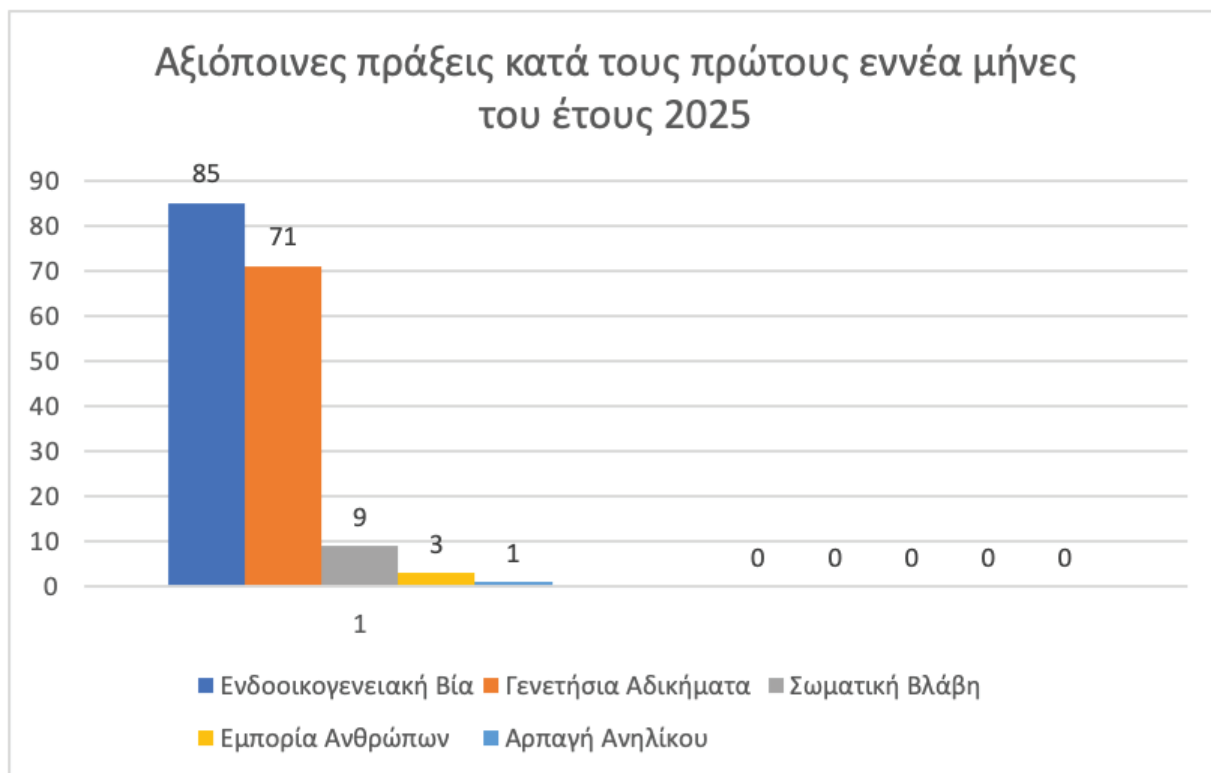
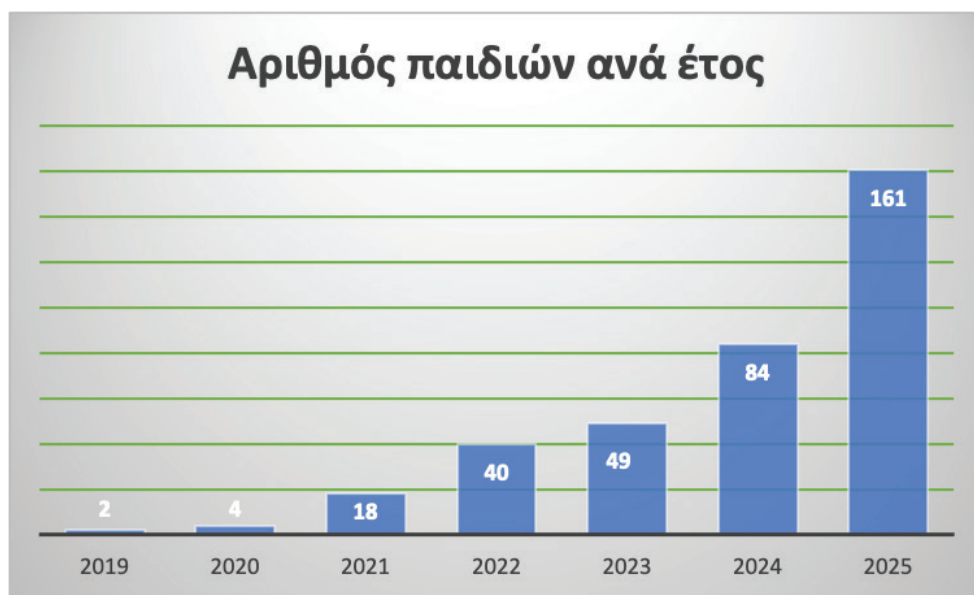
Ο χώρος παρακολούθησης της συνέντευξης από τους προανακριτικούς υπαλλήλους και τους ανακριτές

Σημειωτέον ότι τα παιδιά, μετά το τέλος της δικανικής εξέτασης, καλούνται να υπογράψουν σχετικό έγγραφο τόσο της αστυνομίας όσο και των ανακριτικών αρχών. Δεδομένης της πλήρους βιντεοσκόπησης των καταθέσεων, η συγκεκριμένη διαδικασία καθίσταται μάλλον περιττή, καθόσον το περιεχόμενο της κατάθεσης είναι αυταπόδεικτο. Επίσης, στην Υπηρεσία μας προσέρχονται ιδιαίτερα μικρής ηλικίας παιδιά, τα οποία, εξ ορισμού, δεν είναι σε θέση να θέσουν ενσυνείδητα και έγκυρα υπογραφή σε δημόσια έγγραφα, λόγω του αναπτυξιακού σταδίου στο οποίο βρίσκονται.

Οι υποθέσεις που έχουμε χειριστεί από το 2019 έως τις 30/9/2025

Από την περίοδο που το Γραφείο μας μεταφέρθηκε σε αυτοτελή χώρο, διαπιστώνουμε μια ουσιαστική αλλαγή: οι αρμόδιες αρχές άρχισαν να απευθύνονται με μεγαλύτερη συχνότητα στην Υπηρεσία μας ήδη κατά το στάδιο της προανάκρισης. Αντιθέτως, οι υποθέσεις που παραπέμπονται σε εμάς από τους ανακριτές είναι πλέον περιορισμένες. Μια σημαντική αλλαγή διαπιστώνεται επίσης από τη στιγμή που τροποποιήθηκε το άρθρο 227 ΚΠΔ με τον Ν. 5090/2024. Συγκεκριμένα, μεγάλο ποσοστό των δικανικών συνεντεύξεων πλέον αφορά υποθέσεις παραβίασης του Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας.

Όπως δηλώνεται στον παρακάτω πίνακα, ο οποίος περιλαμβάνει αριθμητικά δεδομένα από την έναρξη λειτουργίας του Γραφείου έως τις 30/9/2025, ο αριθμός των παιδιών που κατέθεσαν στο Σπίτι του Παιδιού Θεσσαλονίκης αυξήθηκε κατακόρυφα κατόπιν της νομοθετικής τροποποίησης. Έτσι, ενώ λ.χ. κατέθεσαν στην Υπηρεσία μας 49 παιδιά το έτος 2023, ο αριθμός τους αυξήθηκε σε 84 κατά το 2024 και σε 161 κατά τους πρώτους εννέα μήνες του έτους 2025.

Κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2025, στο Γραφείο μας παραπέμφθηκαν συνολικά 169 υποθέσεις. Οι 85 εξ αυτών αφορούσαν τη διερεύνηση παραβιάσεων του Ν. 3500/2006, οι 71 υποθέσεις προσβολής της γενετήσιας ελευθερίας, οι 9 την παραβίαση του άρ. 312 ΠΚ για τη σωματική βλάβη αδύναμων προσώπων, ενώ οι υπόλοιπες (περιορισμένου αριθμού) υποθέσεις την εμπορία ανθρώπων και την αρπαγή ανηλίκων.

Προκλήσεις και προοπτικές

Μέχρι σήμερα, έχουμε γίνει αποδέκτες θετικών σχολίων από τους εμπλεκόμενους στις σχετικές υποθέσεις ανακριτές και προανακριτικούς υπαλλήλους για το έργο που παρέχεται στο Σπίτι του Παιδιού Θεσσαλονίκης. Η ολοκλήρωση μιας υπόθεσης αφήνει συχνά μια αίσθηση ομαδικής εργασίας ανάμεσα στους προανακριτικούς υπαλλήλους, τους ανακριτές και το προσωπικό της Υπηρεσίας μας. Αποκαλούμαστε μεταξύ μας «συνεργάτες», λειτουργώντας ως μια πραγματικά διεπιστημονική ομάδα. Όλοι μαζί ακολουθούμε μια κοινή πορεία για τη λήψη των καταθέσεων από τα παιδιά και την υποστήριξή τους. Τα παιδιά και οι φροντιστές τους φαίνεται ότι επωφελούνται πολλαπλώς. Έχουμε συναντήσει παιδιά που δεν θέλουν να φύγουν από τον χώρο της Υπηρεσίας μας και γονείς που έρχονται αρχικά θυμωμένοι και αποχωρούν με την αίσθηση ότι κάποιος τους άκουσε και τους κατανόησε.

Ωστόσο, το προσωπικό των Σπιτιών του Παιδιού δεν ενημερωνόμαστε για την εξέλιξη των υποθέσεων που χειριζόμαστε (π.χ. εάν αυτές τέθηκαν στο αρχείο, ποια ήταν η απόφαση του δικαστηρίου κ.λπ.). Η ανατροφοδότηση αυτή θα ήταν κρίσιμη για τη δουλειά μας και τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επίσης, παρατηρούμε ότι, στην πλειονότητα των υποθέσεων, εμπλέκονται, κατόπιν εντολής των αρμόδιων εισαγγελέων και πριν από την πραγματοποίηση της δικανικής εξέτασης στο Σπίτι του Παιδιού, κοινωνικές ή και άλλες Υπηρεσίες για την πραγματοποίηση κοινωνικής έρευνας ή/και ψυχιατρικής εκτίμησης του παιδιού. Η πρακτική αυτή έχει ως συνέπεια τα παιδιά και οι φροντιστές τους να «βομβαρδίζονται» από τις Υπηρεσίες και να έχουν μιλήσει ξανά για τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης σε άλλους φορείς, εκτός από το Σπίτι του Παιδιού. Έτσι, παρατηρείται δυσκολία να μοιραστούν όσα έχουν βιώσει, καθώς και ενίσχυση της δυσπιστίας τους απέναντι στο ποινικό σύστημα και το κατά πόσο αυτό μπορεί τελικά να τους βοηθήσει. Καθίσταται, λοιπόν, επιβεβλημένος ο συντονισμός των ενεργειών των εμπλεκόμενων φορέων της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς όλα τα παραπάνω οδηγούν στην επαναλαμβανόμενη δευτερογενή θυματοποίηση του παιδιού.

Συγκριτικά με το μοντέλο Barnahus, θα πρέπει να επισημανθεί ότι στα Σπίτια του Παιδιού στην Ελλάδα πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο η κατάθεση του παιδιού και ένα μόνο μέρος της

ψυχοκοινωνικής υποστήριξης του ίδιου και της οικογένειάς του. Στο Σπίτι του Παιδιού δεν παρέχονται υπηρεσίες θεραπείας του ψυχικού τραύματος. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνει μόνο στον ιδιωτικό τομέα, αφού οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας του δημόσιου τομέα αδυνατούν να αντεπεξέλθουν στην πληθώρα των περιστατικών. Στην πράξη, οι δημόσιες υπηρεσίες συνήθως περιορίζονται σε μια διαγνωστική εργασία και σε μια γνωμάτευση, η οποία καλύπτει μόνο ένα μικρό μέρος των εξόδων της θεραπευτικής παρέμβασης από ιδιώτη. Η ιατροδικαστική εξέταση συνεχίζει επίσης να υλοποιείται από τις ιατροδικαστικές Υπηρεσίες, χωρίς την κατάλληλη υποδομή (π.χ. κολποσκόπιο «βατραχάκι») και σε χώρους, εξ ορισμού, μη φιλικούς για τα παιδιά. Τέλος, οι ειδικοί επαγγελματίες των Σπιτιών του Παιδιού είμαστε επιφορτισμένοι με αρκετά διοικητικά καθήκοντα, τα οποία στερούν χρόνο από την ουσιαστική εργασία. Είναι, λοιπόν, αναγκαία η πρόσληψη ενός διοικητικού υπαλλήλου που θα συνδράμει το έργο της Υπηρεσίας μας. Με βάση την πρόσφατη αλλαγή του οργανογράμματος του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Π.Δ. 30/2025), φαίνεται ότι στο Σπίτι του Παιδιού Θεσσαλονίκης θα παραπέμπονται εφεξής περιστατικά που απασχολούν τα δικαστήρια από τη Θεσσαλία έως τη Θράκη (εκτός Ηπείρου). Οι μετακινήσεις των παιδιών σε μεγάλες αποστάσεις δεν είναι σκόπιμες. Επίσης, η στελέχωση του Γραφείου μας δεν επιτρέπει την εξυπηρέτηση περισσότερων περιστατικών στην παρούσα φάση. Επομένως, έχει νόημα η σύσταση και άλλων Σπιτιών του Παιδιού ανά την ελληνική επικράτεια και η στελέχωση τόσο των υπαρχόντων όσο και των νέων με ικανό προσωπικό.

Άρ. 227 ΚΠΑ**Ανήλικοι μάρτυρες θύματα προσβολής προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας.**

1. Κατά την εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος των πράξεων που αναφέρονται στην παρ. 2Α του άρ. 184, στην παρ. 4 του άρ. 323Α, στα άρ. 312, 315 και 324, στην παρ. 3 του άρ. 330, στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 1 του άρ. 333, στο άρ. 336, στις παρ. 3 και 5 του άρ. 337 και στα άρ. 338, 339, 342, 343, 345, 346, 348, 348Α, 348Β, 348Γ, 349 και 351Α του Ποινικού Κώδικα (Ν. 4619/2019, Α' 95), στα άρ. 6, 7 και 9 του Ν. 3500/2006 (Α' 232), καθώς και στις παρ. 4 και 5 του άρ. 24 και στο άρ. 25 του Κώδικα Μετανάστευσης (Ν. 5038/2023, Α' 81), διορίζεται και παρίσταται, ως πραγματογνώμων, ιδίως ειδικά εκπαιδευμένος παιδοψυχολόγος ή παιδοψυχίατρος και, σε περίπτωση έλλειψής τους, ψυχολόγος ή ψυχίατρος που υπηρετεί στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων ή, όπου αυτά δεν λειτουργούν, στην αρμόδια Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση, ή περιλαμβάνεται στον πίνακα πραγματογνωμόνων. Η εξέταση ως μάρτυρα του ανήλικου θύματος διενεργείται στα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων της Εφετειακής Περιφέρειας ή, όπου αυτά δεν λειτουργούν, σε χώρους ειδικά σχεδιασμένους και προσαρμοσμένους για τον σκοπό αυτόν, χωρίς υπαίτια καθυστέρηση και με όσο το δυνατόν περιορισμένο αριθμό συνεντεύξεων.
2. Ο παιδοψυχολόγος ή ο παιδοψυχίατρος προετοιμάζει τον ανήλικο για την εξέταση, συνεργαζόμενος προς τούτο με τους προανακριτικούς υπαλλήλους και με τους δικαστικούς λειτουργούς, καθώς και με τους τυχόν διορισμένους τεχνικούς συμβούλους του κατηγορουμένου, μη εφαρμοζόμενου κατά τα λοιπά του άρ. 207 ως προς το θέμα της προσωπικής επαφής αυτών με τον ανήλικο. Για τον σκοπό αυτόν χρησιμοποιεί κατάλληλες διαγνωστικές μεθόδους, αποφαινεται για την αντιληπτική ικανότητα και την ψυχική κατάσταση του ανήλικου και διατυπώνει τις διαπιστώσεις του σε γραπτή έκθεση, που αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της δικογραφίας. Η εξέταση του ανήλικου διενεργείται από τους προανακριτικούς υπαλλήλους και τους δικαστικούς λειτουργούς διά του παρισταμένου παιδοψυχολόγου ή παιδοψυχιάτρου. Κατά την εξέταση ο ανήλικος μπορεί να συνοδεύεται από τον νόμιμο εκπρόσωπό του, εκτός αν ο ανακριτής απαγορεύσει την παρουσία του προσώπου αυτού με αιτιολογημένη απόφασή του για σπουδαίο λόγο, ιδίως σε περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων ή ανάμειξης του προσώπου αυτού στην ερευνώμενη πράξη.
3. Οι συνήγοροι των διαδίκων έχουν δικαίωμα να ζητήσουν να υποβληθούν στον ανήλικο από τον ανακρίνοντα ερωτήσεις τις οποίες έχουν προηγουμένως διατυπώσει εγγράφως, εκτός αν κατά την κρίση του παιδοψυχολόγου ή του ψυχιάτρου οι ερωτήσεις αυτές είναι δυνατόν να επηρεάσουν την ψυχική κατάσταση του ανήλικου.
4. Η κατάθεση του ανήλικου συντάσσεται εγγράφως και καταχωρίζεται και σε ηλεκτρονικό οπτικοακουστικό μέσο. Η ηλεκτρονική προβολή της κατάθεσης του ανήλικου αντικαθιστά τη φυσική παρουσία του στα επόμενα στάδια της διαδικασίας.
5. Αν δεν είναι δυνατή η ηλεκτρονική προβολή της κατάθεσης του ανήλικου, η γραπτή κατάθεσή του αναγιγνώσκεται στο ακροατήριο. Αν ο ανήλικος κατά την ακροαματική διαδικασία έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος, μπορεί να παρίσταται αυτοπροσώπως, εφόσον κριθεί απολύτως αναγκαίο.
6. Μετά την εισαγωγή της υπόθεσης που αφορά σε πράξεις της παρ. 1 στο ακροατήριο, ο εισαγγελέας ή οι διάδικοι μπορούν να ζητήσουν από τον πρόεδρο του δικαστηρίου την εξέταση του ανήλικου, αν δεν έχει εξετασθεί στην ανάκριση ή πρέπει να εξετασθεί συμπληρωματικά. Αν η αίτηση γίνει

δεκτή, η εξέταση του ανηλίκου γίνεται με βάση ερωτήσεις που έχουν τεθεί σαφώς, χωρίς την παρουσία των διαδίκων, στον τόπο όπου αυτός βρίσκεται, από ανακριτικό υπάλληλο διορισμένο από τον δικαστή που διέταξε την εξέταση. Οι παρ. 1 και 2 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις αυτές. Οι ερωτήσεις τίθενται από το δικαστήριο μετά από ακρόαση του εισαγγελέα και των παριστάμενων διαδίκων και υποβάλλονται στον ανήλικο, εκτός αν κατά την κρίση του παιδοψυχολόγου ή του ψυχιάτρου είναι δυνατόν να επηρεάσουν την ψυχική κατάσταση του ανηλίκου.

7. Οι παρ. 2 και 3 του άρ. 68 του Ν. 4478/2017 (Α' 91) εφαρμόζονται και στα ανήλικα θύματα των αναφερομένων στην παρ. 1 πράξεων.

Άρ. 68 του Ν. 4478/2017

Ατομική αξιολόγηση των θυμάτων για τον προσδιορισμό ειδικών αναγκών προστασίας (άρ. 22 της Οδηγίας 2012/29/ΕΕ)

1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων περί προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργών, οι διωκτικές, εισαγγελικές και δικαστικές αρχές, ενώπιον των οποίων εκκρεμεί η υπόθεση, ενημερώνουν και παραπέμπουν το θύμα, κατόπιν αίτησής του, στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που διενεργούν εγκαίρως ατομική αξιολόγηση του θύματος για τον προσδιορισμό τυχόν ειδικών αναγκών προστασίας του ώστε να εκτιμηθεί, αν, και σε ποιο βαθμό, το θύμα μπορεί να επωφεληθεί από ειδικά μέτρα προστασίας κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, όπως προβλέπεται στο άρ. 69, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος να υποστεί δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντεκδίκηση.

2. Στην ατομική αξιολόγηση λαμβάνονται κυρίως υπόψη: α) τα προσωπικά χαρακτηριστικά του θύματος, όπως η ηλικία, η φυλή, το χρώμα, η θρησκεία, η εθνικότητα ή εθνοτική καταγωγή, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα ή τα χαρακτηριστικά φύλου ή η αναπηρία, το καθεστώς διαμονής ή κατοικίας, οι δυσκολίες επικοινωνίας, η σχέση συγγένειας ή έτερης άλλης εξάρτησης με τον δράστη, καθώς και το ιστορικό προηγούμενης θυματοποίησης· β) ο βαθμός της βλάβης που υπέστη το θύμα, το είδος, η σοβαρότητα και η φύση του εγκλήματος, ιδίως, τρομοκρατία, οργανωμένο έγκλημα, εμπορία ανθρώπων, βία λόγω φύλου, ρατσιστική βία, ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική βία ή εκμετάλλευση ή έγκλημα μίσους· γ) οι περιστάσεις του εγκλήματος.

3. Το ανήλικο θύμα χρήζει ειδικής ανάγκης προστασίας λόγω ιδιαίτερου κινδύνου να υποστεί δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση, εκφοβισμό και αντεκδίκηση, και για τον σκοπό αυτόν υποβάλλεται σε ατομική αξιολόγηση κατά την παράγραφο 1 του παρόντος από τα Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανηλίκων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού» του Υπουργείου Δικαιοσύνης και, όπου δεν υπάρχουν, από τα Αυτοτελή Γραφεία Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής, σε συνεργασία με ειδικό παιδοψυχολόγο ή παιδοψυχίατρο των δομών ψυχικής υγείας και, σε περίπτωση έλλειψής τους, ψυχολόγο ή ψυχίατρο, και αποφασίζεται αν, και σε ποιον βαθμό, επωφελείται από τα ειδικά μέτρα του άρ. 69. Η ατομική αξιολόγηση των ενήλικων θυμάτων διενεργείται από τα Τμήματα Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής και τα Αυτοτελή Γραφεία Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής της ως άνω Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

4. Η λήψη των ειδικών μέτρων προστασίας που προβλέπονται στο άρ. 69 γίνεται κατόπιν της σύμφωνης γνώμης του θύματος.

5. Η ατομική αξιολόγηση επικαιροποιείται καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, αν μεταβάλλονται ουσιωδώς οι περιστάσεις που αποτέλεσαν τη βάση της.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Αναστασοπούλου Ι. (2022). Προβληματισμοί περί της διαδικασίας εξέτασης ανήλικων μαρτύρων, θυμάτων προσβολής προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας και του δικαιώματος διορισμού τεχνικού συμβούλου. *Ποινική Δικαιοσύνη*, 11, 1496-1506.
- Androulakis I. (2014). European perspectives on rights for victims of crime. *eu crim – The European Criminal Law Associations' Forum*, 4, 111-116.
- Αρτινοπούλου, Β. (2012). Ο ρόλος του εγκληματολόγου στην πρόληψη της εγκληματικότητας και την αρωγή των θυμάτων. Στο: Χ. Ζαραφωνίτου (επιμ.), *Το επάγγελμα του εγκληματολόγου σήμερα: Περιεχόμενο, προκλήσεις και προοπτικές* (σ. 224-238). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αρτινοπούλου Β. (2021). Η προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο: Νομοθεσία και πολιτικές. Στο: Π. Στάγκου & Δ. Μανιού (επιμ.), *Δικαιώματα των παιδιών – Προστασία παιδιών και εφήβων με έμφαση στα παιδιά σε κίνδυνο* (σ. 140-156). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αρτινοπούλου Β., Γεωργιάδου Β., Μπαμπάλης Θ., Κανδυλάκη Α., Βαμβακάς Β., Πατσάκης Κ., Ζαγούρα Π., & Αλεξανδρίδης Α. (2025). *Εθνική Στρατηγική για την Πρόληψη της Βίας και την Αντιμετώπιση της Παραβατικότητας Ανηλίκων (2025-2030): Δίπλα στα Παιδιά – Απέναντι στη Βία*. Προεδρία της Κυβέρνησης – Ελληνική Δημοκρατία.
- Γάκη Ε. (2025). Η διεύρυνση των ποινικών αδικημάτων για τα οποία προβλέπεται η δικανική εξέταση των εύλωτων μαρτύρων (άρ. 227 και 228 ΚΠΔ) μετά τον Ν. 5172/2025. *Ποινική Δικαιοσύνη*, 2, 114-123.
- Διονυσοπούλου Α. (2017). *Το δικαίωμα του κατηγορουμένου στην εξέταση μαρτύρων κατηγορίας*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Ζαγούρα Π. (2022). *Λειτουργίες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης για ανήλικους* (Διδακτορική διατριβή). Αθήνα: Νομική Σχολή ΕΚΠΑ.
- Θεμελή Ό. (2014). *Τα παιδιά καταθέτουν: Η δικανική εξέταση ανήλικων μαρτύρων θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης*. Αθήνα: Τόπος.
- Θεμελή Ό. (2019). Το πρωτόκολλο δικανικής συνέντευξης ανήλικων θυμάτων κακοποίησης: Όταν η Εγκληματολογία συναντά την Ψυχολογία. *The Art of Crime*, 7.
- Θεμελή Ό. (2023). Θέλει «ακόμη πολύ φως να ξημερώσει». *Εγκληματολόγοι – Ενημερωτικό Δελτίο της ΕΕΜΕΚΕ*, 10.
- Θεμελή Ό. (2023). *Παιδιά χαμένα στην κατάθεση: Από την αποπλάνηση και τη σεξουαλική κακοποίηση, στη λήψη της δικανικής συνέντευξης και την επαναθυματοποίηση*. Αθήνα: Τόπος.
- Κιούπης Δ. (2022). *Δικαστική ψυχολογία & ψυχιατρική*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Κοσμάτος Κ. (2021). Η διεύρυνση των δικαιωμάτων των ανήλικων υπόπτων ή κατηγορουμένων στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, μετά τον Ν. 4689/2020. *The Art of Crime*, 11.
- Κοσμάτος Κ. (2022). Σχόλιο – ΓνμδΕισΑΠ 1/2021. *Αρμενόπουλος*, 6, 1006.
- Μουστάκα Μ. (2023, 13 Απριλίου). Ένα φωτεινό δωμάτιο για σκοτεινές αποκαλύψεις. *Το Βήμα*.
- Μουχίμογλου Δ., & Μπόζνου Μ. / Φιοράκης, Ι. (Επιμ.). (2025). *Δίκαιο ανήλικων δραστών και θυμάτων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Νικολοπούλου Χ.-Μ. (2016). Συστηματική προσέγγιση της ψυχοδιαγνωστικής εξέτασης του ανηλίκου – θύματος προσβολής προσωπικής και γενετήσιας ελευθερίας. Στο: Μ. Γασπαρινάτου (Επιμ.), *Τιμητικός Τόμος για τον Ν. Κουράκη*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Παρασκευόπουλος Ν. & Φυντράκης Ε. (2025). *Αξιοποινες σεξουαλικές πράξεις*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Πετρόπουλος Β. (2020). Τα δικονομικά δικαιώματα του θύματος αξιοποιώνων πράξεων με αναφορά στην Οδηγία 2012/29/ΕΕ. Στο: *Τιμητικός Τόμος για τον Γ. Γιαννίδη* (σ. 661-722). Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας.
- Πανάγος Κ. (2019). Η δικανική εξέταση ανηλίκων σε υποθέσεις σεξουαλικής κακοποίησης: Νεότερα νομοθετικά δεδομένα. *The Art of Crime*, 7.
- Πανάγος Κ. (2023). Πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης ανήλικων μαρτύρων: Κατευθύνσεις για την εφαρμογή του άρ. 227 ΚΠΔ με βάση το δίκαιο του παιδιού. *Ποινική Δικαιοσύνη*, 7, 826-839.
- Παπαδόπουλος Γ. (2022, 25 Οκτωβρίου). Διαβάζοντας τα ίχνη του τραύματος – Οι ψυχολόγοι στο «Σπίτι του Παιδιού» του Υπουργείου Δικαιοσύνης εξηγούν πώς εξετάζουν ένα κακοποιημένο παιδί. *Η Καθημερινή*.
- Πιτσελά Α. (2006). *Κείμενα αντεγκληματικής πολιτικής – Δίκαιο ανηλίκων*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Πούλου Μ. (2021). Η ιδιαίτερη δικονομική μεταχείριση των ανήλικων μαρτύρων-θυμάτων κακοποίησης και το «Σπίτι του Παιδιού». *The Art of Crime*, 11.
- Σαββίδης Ν. (2022). *Η πραγματογνωμοσύνη στην ποινική δίκη – Ζητήματα απόδειξης στην ποινική διαδικασία μετά τον Ν. 4855/2021*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Στιβακτάκης Θ. (2025). Νομική φύση της πραγματογνωμοσύνης κατ' άρθρο 227 ΚΠΔ και η θέση του πραγματογνώμονα στην ποινική διαδικασία – Βοηθητικό όργανο ανεύρεσης της ουσιαστικής αλήθειας ή πρόσωπο με οιονεί δικαστική ιδιότητα;. *Ποινική Δικαιοσύνη*, 7, 648-651.
- Συμβούλιο της Ευρώπης. (2010). *Κατευθυντήριες γραμμές της Ε επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, εγκριθείσες στις 17 Νοεμβρίου 2010, και αιτιολογική έκθεση*. Στρασβούργο.
- Συνήγορος του Πολίτη. (2020, Σεπτέμβριος). *Καθυστερήση λειτουργίας της δομής Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού»*. Αθήνα.
- Τριανταφύλλου Α. (2014). *Ζητήματα μαρτυρικής απόδειξης στην ποινική δίκη*. Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας.
- Χιόνη-Χότουμαν Χ. (2021). *Τα δικαιώματα του παθόντος στην ποινική διαδικασία – Η επίδραση του ενωσιακού δικαίου στην ελληνική ποινική δίκη*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- UNICEF (2023). *Μελέτη σχετικά με τη φιλικότητα του συστήματος δικαιοσύνης προς τα παιδιά στην Ελλάδα*. Αθήνα.